

Снегір'ова Валентина Василівна,
кандидат педагогічних наук,
старший науковий співробітник,
відділ навчання мов національних меншин
і зарубіжної літератури,
Інститут педагогіки НАПН України

ФОРМУВАННЯ НАСКРІЗНИХ УМІНЬ У ПІДРУЧНИКАХ ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ ДЛЯ 5 - 6 КЛАСІВ

Новий Державний стандарт базової середньої освіти окреслив пріоритетні завдання сучасної школи, чільне місце серед яких відведено формуванню наскрізних умінь або, як називають їх психологи, м'яких навичок. Саме м'які навички готують дитину до успішного життя в сучасному мінливому світі. Їх класифікують за групами:

- 1) навички, пов'язані з емоційною сферою, здатністю справлятися зі стресом;
- 2) соціальні (комунікативні) навички: співпраця в команді, вміння домовлятися, вміння розуміти інтереси й потреби інших людей;
- 3) когнітивні навички, пов'язані з мисленням, з інтелектуальною сферою: здатність зрозуміти, розібратися, створити модель реальності.

Основні серед них в освітньому стандарті сформульовані як наскрізні вміння:

- 1) читати з розумінням, що передбачає здатність до емоційного, інтелектуального, естетичного сприймання і усвідомлення прочитаного, розуміння інформації;
- 2) висловлювати власну думку в усній і письмовій формі;
- 3) критично мислити, що виявляється в умінні аналізувати, добирати аргументи, розпізнавати спроби маніпулювання;

4) логічно обґрунтовувати позицію, висловлювати власне ставлення до подій і явищ;

5) конструктивно керувати емоціями, здатність розпізнавати власні емоції та емоційний стан інших, адекватно реагувати на конфліктні ситуації, розуміти, як емоції можуть допомагати і заважати в діяльності;

б) співпрацювати з іншими, планувати власну та групову роботу, підтримувати учасників групи, допомагати іншим [1, с. 5 – 6].

Основним видом діяльності, за стандартом, і, відповідно, за програмою, є читання. Читання, опрацювання текстів різної природи і модальності є базовим компонентом освіти в інформаційному суспільстві. Тепер це *сукупність* знань, навичок і вмінь, які постійно розвиваються, тобто якість людини, що вдосконалюється упродовж життя в різних ситуаціях діяльності та спілкування. Нині читання розглядається і як технологія знаходження потрібної інформації в друкованому або екранному тексті, для ефективності якої використовують різні «стратегії читання», що допомагають найбільш повно зрозуміти той чи інший текст.

Діяльнісний, практико орієнтований підхід до навчання, поданий у стандарті, у підручниках «Зарубіжна література» для 5 і 6 класів (автори Н.Кадоб'янська, Л. Удовиченко, В.Снегірьова) [2]реалізовано з використанням навчальної стратегії «автор підручника як читач». В основі її – ідея діалогу з твором мистецтва, обґрунтована в роботах М. Бахтіна, В. Біблера та ін., яка передбачає взаємодію автора твору і його читача, активну участь читача в осмисленні (інтерпретації) художнього твору. Для того, щоб такий діалог відбувся на шкільному рівні, потрібен посередник між автором твору й учнем-читачем. На уроці цю роль виконує вчитель, а в підручнику – автор підручника. Для формування компетентного читача важливо, щоб художній твір у підручнику було представлено не у вигляді набору фонових текстів і літературознавчого аналізу, а через залучення учнів до зацікавленого читання й осмислення його, пробудження особистісної реакції на прочитане, здатності відчувати художню гармонію твору, вибудовану письменником чи поетом. У

наших підручниках це завдання реалізованоз допомогою системи запитань і завдань до тексту, які подано не довільно, а згідно зі сприйняттям художнього твору як мистецького явища. Через запитання і завдання автори підручника ведуть учнів-читачів від безпосереднього, емоційного сприйняття твору до поглибленого, інтелектуального, створюють сприятливі умови для набуття досвіду занурення в художній текст, розвивають уміння висловлювати власні враження від прочитаного, коментувати його фрагменти, оцінювати вчинки персонажів, формулювати висновки. Покажемо це на прикладі оповідання Г. Веллса «Чарівна крамниця».

Оцінки та обговорення

Враження

1. Які емоції ви переживали, читаючи оповідання Г. Веллса «Чарівна крамниця»?
2. Що найбільше сподобалося вам у цьому творі?

Роздуми

3. Поміркуйте про задум письменника: чого він хотів більше – здивувати читача подіями чи пробудити його уяву?
4. Ви вже знаєте, що читача захоплюють незвичайні події, інтрига, комічні ситуації і, звичайно ж, герої. Хто з героїв оповідання «Чарівна крамниця» вас зацікавив найбільше і чому?
5. Прочитуйте портрет цього героя. Які портретні деталі привертають особливу увагу до нього?
6. Подискутуйте, на кого схожий продавець більше: на фокусника чи рекламного агента? Знайдіть у тексті оповідання рядки, які можуть слугувати рекламою того чи іншого товару.
7. Поспостерігайте за поведінкою Джіпа і його батька в крамниці. Чому вони по-різному сприймають витівки продавця?
8. Об'єднайтеся в групи й подискутуйте про реальність / фантастичність існування чарівної крамниці. Свої аргументи підкріплюйте цитатами з художнього тексту.

9. Оцініть стосунки між батьком і сином: чи можуть вони бути зразком спілкування в родині? Які риси характеру цих героїв вам імпонують найбільше?

Пробуємося на роль

10. Оберіть для себе роль фокусника / фокусниці або рекламного агента / рекламної агентки.

- Сформулюйте й запишіть завдання для обраної ролі.
- Вигадайте для себе костюм фокусника / фокусниці або напишіть текст реклами обраного товару.

- Проведіть репетицію і виступіть перед однокласниками.

Оцініть свою роботу і зіставте з оцінками однокласників.

Вагомачастказавданьпідручника є компетентнісними. Їх подано також у вигляді проєктів та інтерактивних форм роботи. Так від твору до твору учні опановуютьнаскрізними уміннямичитання з розумінням, критичного мислення, емоційного інтелекту, командної роботи, нормами комунікації тощо. Запропонована навчальна стратегія реалізує особистісно орієнтований підхід у навчанні і педагогіку партнерства; завдяки їй нами збережено специфіку художнього тексту як мистецького явища, що викликає катарсис, і водночас використано його як засіб формування комунікативних умінь, навичок соціальної взаємодії, спільної діяльності, рефлексії.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИ ДЖЕРЕЛ

1. Державний стандарт базової середньої освіти. (2020). Постанова Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2020 р. № 898.

<https://imzo.gov.ua/derzhavni-standarty-bazovoi-seredn-oi-osvity/>

2. Кадоб'янська Н. М., Удовиченко Л.М., Снегір'ова В.В. (2023). Зарубіжна література. Підручник для 6 класу закладів загальної середньої освіти.

Київ: Освіта. <https://lib.imzo.gov.ua/konkursniy-vdbr-pdruchnikv-ta-posbnikv-dlya-5-6-klasu/6-klas/movno-literaturna-osvtnya-galuz/zarubzhna-literatura/-zarubzhna-literatura-pdruchnik-dlya-6-klasu-zakladv-zagalno-seredno-osvti-avt-kadobyanska-n-m-udovichenko-l-m-sngrova-v-v/>